

ศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรม (Arts and Crafts) เป็นงานสร้างสรรค์วัตถุต่างๆ ด้วยฝีมือ โดยนำเอาการออกแบบตกแต่งมาใช้ประกอบ เพื่อให้งานนั้นมีทั้งประโยชน์ใช้สอย และมีคุณค่าในด้านความงามควบคู่กันไป เป็นการเสริมสร้างให้การดำเนินชีวิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศิลปหัตถกรรม เป็นงานที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของสังคมมนุษย์ มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น การรู้จักถักทอเครื่องนุ่งห่ม การทำเครื่องจักสาน และการรู้จักทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ในการหุงต้ม ในพิธีกรรมฝังศพ และเป็นภาชนะใส่สิ่งของต่างๆ ในขั้นแรกอาจทำในลักษณะหยาบๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยแต่อย่างเดียว ในรูปของงาน "หัตถกรรม" ก่อน ต่อมาเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางพุทธปัญญามากขึ้น จึงได้นำเอา "ศิลปะ" มาใช้ในการออกแบบรูปทรง สีสัน สีสน และการประดิษฐ์คิดลวดลายตกแต่ง เพื่อความสวยงามติดตามมา ช่วยให้ผลงานนั้นๆ มีคุณค่าทางด้านฝีมือ และคุณค่าทางศิลปะมากขึ้น ซึ่งจัดเป็นงาน "ศิลปหัตถกรรม"

ศิลปหัตถกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

จากการขุดค้นทางโบราณคดีของกรมศิลปากร ได้พบเครื่องปั้นดินเผาในสมัยโลหะ (Bronze and Iron Ages) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และบริเวณจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเรียกว่า "วัฒนธรรมบ้านเชียง" มีอายุประมาณ ระหว่าง ๕,๐๐๐-๒,๐๐๐ ปี มีเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปทรงต่างๆ มีการตกแต่งลวดลายหลายแบบจากกรรมวิธีที่ต่างกัน

เช่น การตกแต่งลวดลายด้วยวิธีขูดขีด (incised decoration) การตกแต่งด้วยลวดลายเชือกทาบ (cord marks) การตกแต่งด้วยวิธีกดลวดลาย (stamped design) การตกแต่งด้วยลายเขียนสี (painted decoration) และการทาด้วยน้ำยาสีแดง (red slipped) เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบลายเขียนสี ซึ่งใช้สำหรับพิธีกรรมการฝังศพ (funerary rites) นั้น มีการเขียนลวดลายต่างๆ แบบ "นามธรรม" (abstract design) อย่างงดงามน่าสนใจ ด้วยสีดินแดง (haematite) ซึ่งเป็นออกไซด์ของแร่เหล็ก ทำให้เครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสีของ "วัฒนธรรมบ้านเชียง" มีชื่อเสียงไปทั่วทุกมุมโลก

ศิลปหัตถกรรมสมัยสุโขทัย

งานศิลปหัตถกรรมในสมัยประวัติศาสตร์มีหลักฐานชัดเจน และมีชื่อเสียงทั่วโลก คือ เครื่องเคลือบดินเผา สมัยสุโขทัย ซึ่งคงจะเริ่มทำมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๘ เป็นอย่างน้อย และกระทำสืบเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยาตอนต้น จากแหล่งเตาเผาหลายแห่ง เช่น กลุ่มเตาเผาเกาะน้อย และกลุ่มเตาเผาป่ายาง ที่เมืองศรีสัชนาลัย กลุ่มเตาเผาเมืองสุโขทัย และกลุ่มเตาเผา "บ้านเตาไห" ริมลำน้ำ่าน จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีทั้งเครื่องปั้นดินเผาประเภท "เครื่องดิน" (earthenware) หรือเครื่องปั้นดินเผาแบบธรรมดาที่ใช้ความร้อนต่ำ และประเภท "เครื่องหิน" (stoneware) ซึ่งเป็นประเภทเนื้อแกร่ง ใช้ความร้อนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "เครื่องสังคโลก" ที่เคลือบสีเขียวไขก่า (celadon) อันงดงาม มีการแกะลวดลาย และเขียนสีได้เคลือบด้วยลายพรรณ-

พฤกษา ส
ถูปูน ฟิลิปปี
การผลิตตั้งแ

ศิลปหัตถกรรม

ในสมัย

หัตถกรรมอยู่

บาลสมัยสมเ

๒๐๓๑) มีชั

๑๐,๐๐๐...

ตะลุ่ม" ซึ่ง

เกทเครื่องณ

พระบรมไตร

ต่อมา

(พ.ศ. ๒๑๙

เหตุ ของช

มีความว่า"

ทำให้บางเข

หลักฐานทา

มหาราช มี

สำหรับ:

พรรณ ได้

วัดราชบูรณะ

พระบรมราช

ทองที่พบจำ

ในสมัยอยุธ

ราชสำนักที่

ได้ในพิธี

วัดพระนค

นอก

ที่เป็นฝีมือ

หลักฐานปร

พฤษภา สามารถส่งไปขายยังประเทศต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ ชวา และสุมาตรา และได้เลิกทำการผลิตตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เป็นต้นมา

ศิลปหัตถกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานงานศิลปหัตถกรรมอยู่ในเอกสารต่างๆ เช่น ใน กฎมณเฑียรบาลสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๓๑) มีข้อความว่า "..... ขุนนางศักดินา ๑๐,๐๐๐.... กินเมือง กินเจียด ถมยาตำ รอง-ตะลุ่ม" ซึ่งแสดงให้เห็นว่า งานศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องถมยาตำ ได้มีการทำมาแล้วตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช- (พ.ศ. ๒๑๔๔-๒๒๓๑) มีหลักฐานอยู่ในจดหมายเหตุ ของชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา มีความว่า ".... เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ได้ให้ช่างทำไม้กางเขนถมส่งไปถวายในปี" นอกจากนี้ยังมีหลักฐานทางศิลปวัตถุในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีการนิยมทำ "ถมตะทอง" อีกด้วย

สำหรับงานศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องทองรูป-พรรณ ได้พบมากมายบรรจุไว้ในกรุ พุทธปราสาท วัดราชบูรณะ กรุงศรีอยุธยา ซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) เครื่องทองที่พบจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นเครื่องราชูปโภค ในสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นผลงานของช่างหลวงในราชสำนักที่มีฝีมือช่างประณีตงดงามมาก จะดูตัวอย่างได้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนี้ การทำงานศิลปหัตถกรรมต่างๆ ที่เป็นฝีมือช่างพื้นบ้านคงจะมีมากพอสมควร เพราะมีหลักฐานปรากฏใน "ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๓"

(เรื่องกรุงเก่า) ได้พรรณนาถึงแหล่งผลิตและย่านร้านค้าที่ขายงานศิลปหัตถกรรมภายในกำแพงเมืองกรุงศรีอยุธยาไว้มากมายหลายแห่ง เช่น : (เขียนตามดินฉบับเดิม)

ย่านป่าเตียบ - ขายตะลุ่ม กานกำมะลอ

กานเลว ตะลุ่มเขียนหมาก

ย่านขันเงิน - ขายขันจอก ผอบ ดล็บเงิน-

เลว และถมยาตำ สายสอ

กำไล ปั้นปักจุก พริกเทศ

กจิปั้ง

ย่านป่าทอง - ขายทองคำเปลว ทอง นาก

เงิน

ย่านพราหมณ์หน้าวัดช้าง - ขายกระบุง

ตะกร้า กะโล่ คุ ลื่อ ลวด

ย่านวัดกระชี่ช่าง - ทำพระพุทธรูปด้วยทองคำ

นาก เงิน สำตุท

ย่านโรงเตี๋ยหอร์ดนไชย - ทำเครื่องเตี๋ยนอน

เก้าอี้หนัง ถักว้าย

ย่านหลังวัดนก หน้าวัดโพง - มีร้านชำไทยมอญ

ขายขัน ถาด กานน้อยใหญ่

สรรพเครื่องทองเหลืองครบ

ย่านวังไชย - ชื้อทองแดงไปทำทองเหลือง

บุขันใหญ่น้อย

ย่านสัมพะณี - ทำผ้าเรือนฝ้ายด้วยไม้ไผ่

กรุแพงดำ และทำมิดพร้าว

หล่อครกเหล็กขาย

บ้านม่อ - ปั้นม่อเข้าม่อแกงขาย

บ้านเกาะขาด - หล่อผอบ เต้าปูนทอง-

เหลืองขาย

บ้านกระเบื้อง - ทำกระเบื้องผู้เมีย กระเบื้อง -

เกล็ดเต้าขาย

บ้านวัดครุฑ - ปั้นนางเลิ้ง ขาย (นางเลิ้ง

คือ โองขนาดใหญ่)

(incised
ยเขือกทาบ
ย(stamped
(painted
แดง (red
รทำเครื่อง
รับพิธีกรรม
มีการเขียน
abstract
ยสีดินแดง
หลัก ทำให้
ธรรมบ้าน-

ตรมีหลัก-
เรื่องเคลือบ
ตั้งแต่พุทธ-
ทำสืบเนื่อง
าเผาหลาย
เล่มเตาเผา
้องสุโขทัย
าน จังหวัด
"เครื่อง-
ินเผาแบบ
เครื่องหิน"
ใช้ความ-
โลก" ที่
กม มีการ
ายพรรณ-

- บ้านคนที่ - ปั่นกะโถน ตะคัน ช่างม้า
 ตุ๊กตาน้อยใหญ่ ขाय
- บ้านรามเทวะ - บุบাত্রเหล็ก ขाय
- บ้านวัดพิไช - ต่อหุ่นตะลุ่ม แลमानสองชั้น-
 ขाय เป็นต้น

งานศิลปหัตถกรรมดังกล่าว คงจะมีการผลิตและจำหน่ายกันอย่างกว้างขวางในกรุงศรีอยุธยา เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องไม้ เครื่องโลหะ โดยเฉพาะเครื่องไม้ ซึ่งเป็นประเภทเครื่องตั้งมี ตะลุ่ม โตก เตียบ อาจมีการตกแต่งด้วยสีชาด การเขียนลายรดน้ำ หรือ การประดับมุกอย่างงดงาม และสิ่งอื่น ๆ

ศิลปหัตถกรรมสมัยรัตนโกสินทร์

สำหรับงานศิลปหัตถกรรม สมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น นอกจากมีการผลิตโดยช่างหลวงประจำราชสำนัก หรือช่างสิบหมู่แล้ว ช่างพื้นบ้านก็มีการประกอบอาชีพกันเป็นย่านๆ หรือหมู่บ้านภายในเขตกำแพงเมืองพระนคร เช่น การทำบาตร ที่บ้านบาตร การทำเครื่องถมยาค่าที่บ้านพานถม การตีทองคำเปลว ที่ถนนตีทอง การทำเครื่องลงหินที่บ้านนุ คลองบางกอกน้อย และการปั้น-หล่อพระพุทธรูป ที่บ้านช่างหล่อ ฟังธนบุรี เป็นต้น ในปัจจุบันแหล่งผลิตตามบ้านต่างๆ ส่วนมากได้เล็กลง และกระจัดกระจายไปหมดแล้ว ยังมีเหลืออยู่บ้างไม่มากนัก

ศิลปหัตถกรรมกับการศึกษา

การศึกษาศิลปหัตถกรรม ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี พ.ศ.๒๔๕๔ เมื่อกระทรวงธรรมการได้จัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมขึ้นในหลักสูตรสามัญศึกษา หลักสูตรสามัญศึกษาใหม่นี้ประกอบด้วย วิชาเกษตรกรรม วิชาพาณิชยกรรม และวิชาศิลปหัตถกรรม หรือเรียกว่า วิชาการฝีมือ เริ่มตั้งแต่ชั้นต้นประโยคและประโยค

มัธยม จึงได้จัดตั้ง "โรงเรียนหัตถกรรมราชบูรณะ" ขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๕๔ และมีความเจริญก้าวหน้า สืบมาจนถึง พ.ศ.๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเปิด "โรงเรียนเพาะช่าง" เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ.๒๔๕๖ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะทรงบำรุงศิลปวิชาการของไทยให้เจริญก้าวหน้า

พระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการเปิดโรงเรียนเพาะช่าง (Arts and Crafts School) มีความตอนหนึ่งว่า "เราเห็นว่าศิลปวิชาช่างเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งสำหรับแสดงให้ปรากฏว่า ชาติได้ถึงซึ่งความเจริญเพียงใดแล้ว วิชาช่างและการฝีมือการช่างทั้งสองอย่างนี้ เป็นเครื่องแสดงความงามและความประณีต . . . "พระองค์ทรงสรุปความสำคัญของการศึกษาศิลปหัตถกรรมว่า ". เพราะฉะนั้นความเจริญในวิชาช่าง จึงเป็น เครื่องวัดความเจริญแห่งชาติ"

ต่อมาใน พ.ศ.๒๔๗๑ เป็นช่วงระยะเวลาที่การศึกษาศิลปหัตถกรรมในโรงเรียนเพาะช่าง มีความเจริญก้าวหน้าอย่างกว้างขวาง วิชาต่าง ๆ มี ช่างโลหะรูปพรรณ (ช่างทอง) ช่างเพชรพลอย (เจียรไนและฝัง) ช่างเงิน (ขึ้นรูป สลัก ดุน)ช่างถม ช่างลงยา ช่างรัก(ฝังมุก และ เขียนลายรดน้ำ) ช่างไม้ ช่างแกะสลัก ช่างจักสาน ช่างกลึง ช่างออกแบบ ช่างถ่ายรูป และช่างแม่พิมพ์บล็อกสกรีนรวม ๑๓ แขนงด้วยกัน ต่อมาในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๘๔ ได้เปิดแผนกหัตถกรรมไม้ไผ่ขึ้นอีก โดยว่าจ้าง นายนิโรโยโกดา ครูชาวญี่ปุ่นมาเป็นผู้ฝึกสอน

ในระห
ของสงครามโ
ความเสียหาย
อย่างหนัก เก
ศึกษาศิลปหัต
กลับมาสถาน
จะทำการศึก

ต่อมา
อาคารใหม่เร
กรรมชั้นใหม่
ไม้ เครื่องโ
และเครื่องท

ในปัจจุบัน
ความสำคัญ
บวนการศึก
คุณภาพชีวิต
สังคมและป
วัฒนธรรม
ศึกษาในด้
สายสามัญศึ

หลักสูตร
วิทยาลัยเท
ช่าง ได้ริ
โดยเพิ่มเติม

- ๑.
- ๒.
- ๓.
- ๔.
- ๕.
- ๖.
- ๗.
- ๘.

มราชบูรณะ"
๕ และมีความ
๖ พระบาท-
พระราชดำเนิน
๗ มกราคม
พระบาทสมเด็จพระ
ศิลปวิชาการ

พระมกุฎ-
ะช่าง (Arts
หนึ่งว่า "เรา
ซึ่งสำหรับ
จริยเพียงใด
อย่างนี้ เป็น
..." พระ-
หัตถกรรม
ษาช่าง จึง

ระยะเวลาที่
ช่าง มีความ
มี ช่าง
อย (เจีย-
บุณ)ช่างถม
ลายรดน้ำ)
เล็ง ช่าง-
เลือกสกรีน
ง พ.ศ.
มีไฟขึ้นอีก
กเป็นผู้ -

ในระหว่าง พ.ศ.๒๔๔๔-๒๔๔๘ ซึ่งเป็นช่วง
ของสงครามโลกครั้งที่สอง โรงเรียนเพาะช่างได้รับ
ความเสียหายจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร-
อย่างหนัก เป็นผลให้ต้องย้ายสถานที่เรียน ทำให้การ
ศึกษาศิลปหัตถกรรมต้องหยุดชะงักลง แม้จะได้ย้าย
กลับมาสถานที่เดิม แต่อาคารสถานที่ก็ยังไม่พร้อมที่
จะทำการศึกษาได้เท่าที่ควร

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๙ หลังจากการก่อสร้าง
อาคารใหม่เรียบร้อย จึงได้เปิดการศึกษาศิลปหัตถ-
กรรมชั้นใหม่ รวม ๖ แผนกด้วยกันคือ แผนกเครื่อง-
ไม้ เครื่องโลหะ เครื่องรัก เครื่องดิน เครื่องไม้ไฟ
และเครื่องทอ - ย้อมสีสวดลาย

ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ ได้มองเห็น-
ความสำคัญของการศึกษาศิลปหัตถกรรมว่า เป็นกระ-
บวนการศึกษาที่จำเป็นในการเสริมสร้างมาตรฐาน -
คุณภาพชีวิตและสังคม และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของ
สังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นการพัฒนาศิลป-
วัฒนธรรมของชาติด้วย จึงได้พยายามส่งเสริมการ
ศึกษาในด้านนี้ให้มากขึ้น ทั้งในสายอาชีวศึกษาและ
สายสามัญศึกษา

หลักสูตรการเรียนการสอนศิลปหัตถกรรม ที่
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะ-
ช่าง ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๗
โดยเพิ่มเติมบางวิชาที่เห็นว่าจำเป็น ดังนี้

๑. สาขางานเครื่องปั้นดินเผา
๒. สาขางานเครื่องไม้
๓. สาขางานเครื่องไม้ไฟ
๔. สาขางานเครื่องโลหะ
๕. สาขางานเครื่องรัก
๖. สาขางานเครื่องทอ-ย้อม
๗. สาขางานเครื่องหนัง
๘. สาขางานเครื่องหล่อ

การแสดงงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน

ภายหลังที่มีการจัดหลักสูตรวิชาศิลปหัตถกรรม
เข้าไว้ในหลักสูตรสายสามัญศึกษาเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๔
แล้ว กระทรวงธรรมการได้มองเห็นความสำคัญของ
วิชานี้ จึงได้จัดให้มีการแสดงงานศิลปหัตถกรรม
นักเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก ที่โรงเรียนสวนกุหลาบ-
วิทยาลัย ในปี พ.ศ.๒๔๔๕ โดยมีจุดประสงค์ที่จะ
ชักจูงให้เยาวชนของชาติหันมาสนใจงานศิลปการ-
ช่างสาขาต่างๆ ให้มากขึ้น สามารถจะนำมาประกอบ
เป็นอาชีพได้ ทั้งยังเป็นการรักษาและพัฒนาศิลป-
วัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติด้วย และเป็นโอกาส
ให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ได้เห็นความสามารถในฝีมือบุตร-
หลานของตน พร้อมทั้งจัดให้มีการจำหน่ายผลงาน
ฝีมือนักเรียนด้วย การแสดงครั้งแรกปรากฏว่าได้รับ
ความสำเร็จเป็นอย่างดี

การแสดงงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่สอง
ได้ย้ายจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ไปแสดงที่
"สวนมิสกวัน" ในปี พ.ศ.๒๔๕๖ และได้จัดแสดง
ติดต่อกันเป็นประจำเกือบทุกปี แต่บางปีก็ต้องงดไป
ทั้งนี้แล้วแต่โอกาส และความเหมาะสมของสถาน-
การณ์บ้านเมือง

ต่อมาเมื่อพ.ศ.๒๔๙๒ กระทรวงศึกษาธิการ
ได้รื้อฟื้นการจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนขึ้นอย่าง
จริงจังอีกครั้งหนึ่ง โดยย้ายสถานที่มาจัดงานที่บริเวณ
กลุ่มโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเพาะ-
ช่าง และโรงเรียนเสาวภา ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน ทำ
ให้บริเวณงานกว้างขวางยิ่งขึ้น ปรากฏว่าได้รับผล
สำเร็จตามเป้าหมาย และได้จัดให้มีการแสดงประ-
จำปีติดต่อกันมาตามลำดับ แต่บางปีก็ย้ายไปจัดที่
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา บางครั้งก็ย้ายไปจัดการ-
แสดงที่ต่างจังหวัด เช่นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย จัด "งานกรีฑาศิลปะ-หัตถกรรมนักเรียน" ขึ้นที่บริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ นับเป็นครั้งที่ ๓๔ โดยได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเปิดงาน และทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนด้วย

ภายหลังการแสดงงานกรีฑาศิลปะหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๓๔ แล้ว เหตุการณ์ผันผวนของบ้านเมืองเป็นผลให้การจัดงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียนต้องชะงักงันติดต่อกันเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ กระทรวงศึกษาธิการได้รื้อฟื้นงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียนขึ้นอีก ได้เปลี่ยนชื่อการแสดงใหม่ว่า "งานศิลปะหัตถกรรมและอาชีวศึกษา" ครั้งที่ ๓๔ โดยผนวกเอาด้านอาชีวศึกษาเข้าไปด้วย เพราะเป็นช่วงที่กำลังพัฒนาการอาชีวศึกษาอยู่ การจัดงานมีขึ้นที่บริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ ปรากฏว่า ได้รับความสนใจเป็นอันมาก จึงได้จัดงานครั้งที่ ๓๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ ตามสถานที่เดิม

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ "งานศิลปะหัตถกรรม และอาชีวศึกษา" ได้ย้ายมาจัดที่บริเวณสวนอัมพร โดยจัดพร้อมกับงานวันเด็กแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงเป็นประธานเปิดงาน

ก่อนที่จะจัดให้มีการแสดงงานศิลปะหัตถกรรมและอาชีวศึกษาครั้งที่ ๓๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ นั้น ได้มีการจัดประกวดแบบสัญลักษณ์ (logo) ของงาน มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่งผลงานเข้าประกวดจำนวนมาก ผลการตัดสินปรากฏว่า นายรุ่งโรจน์ แสงพันธุ์ นักศึกษาแผนกจิตรศิลป์ ระดับ ปวช. โรงเรียนกรุงเทพเทคนิคนนท์ จังหวัดนนทบุรี เป็น

ผู้ได้รับรางวัลชนะเลิศ โดยออกแบบเป็นรูปมือทั้งสองกำลังประดิษฐ์งานศิลปะหัตถกรรมด้วยความประณีตบรรจง และได้ใช้เป็นสัญลักษณ์ของงานในปี พ.ศ. ๒๕๒๙

สัญลักษณ์งานศิลปะหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ๒๕๒๙

งานศิลปะหัตถกรรมและอาชีวศึกษาประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๙ จัดขึ้นที่บริเวณสวนอัมพร พระราชวังดุสิต พร้อมกับงานวันเด็กแห่งชาติเช่นเดิม โดยมีจุดประสงค์ให้สถานศึกษาต่างๆ ได้มีโอกาสเผยแพร่ และแนะนำการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ เพื่อให้ผู้ปกครองและประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการช่วยส่งเสริมการศึกษาในด้านนี้ให้มีความเจริญก้าวหน้าสืบไป

งานแสดงครั้งนี้มีการจัดทั้งนิทรรศการ การประกวด การสาธิต แข่งขันทักษะวิชาชีพ แสดงนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผลงานนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนสินค้าพื้นเมืองด้วย

การแสดงงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียนได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย สมดังคำประพันธ์ ของ ขณฑา หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของการศึกษาศิลปะหัตถกรรมมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔ มีข้อความว่า

"หัตถ
ให้รักผลิต

ประชุมพ
โรง
พิธีเจ
เพาะช่า
ศึกษาธิ

รูปมือทั้งสอง
มประดับบรร-
) พ.ศ.

๑๑๙

"หัตถกรรม	นำทาง	สร้างดวงจิต	รักกอบกู้	บูรณะ	ประเทศไทย
ให้รักผลิด	รักก่อ	เป็นข้อใหญ่	เป็นนิสัย	ประจำตัว	ทั่วกันเอย"

สงวน รอดบุญ

ษา ๒๕๒๙
ระจำปี พ.ศ.

ภาพวังตุลิต
มีจุดประ-
พร' และ
สูตรใหม่
วามเข้า-
มีความ-

การ-
แสดง-
จำหน่าย
จนสิ้นค้า

ได้รับความ
ริ ของ
นตรีว่า-
ามสำคัญ
ร. ๒๕๔๔

บรรณานุกรม

- ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๓ เรื่องกรุงเก่า พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงอุเทนเทพโกสินทร์
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ๒๕๔๔
- พิสิฐ เจริญวงศ์ บ้านเชียง โรงพิมพ์พิมพ์เมศ ๒๕๑๖
- เพาะช่าง, โรงเรียน แดง-ดำ ๒๕๐๑ โรงพิมพ์อำพลพิทยา ๒๕๐๑
- ศึกษาศึกษา, กระทรวง งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา' ๒๕ อมรินทร์การพิมพ์ ๒๕๒๔